

Un quart de nou(ALDC, VIII, 1854. *Un quart de nou*)

L'expressió horària corresponent a les 8:15 h es representa, com dèiem, segons el sistema de campanar (o prospectiu) o el sistema de rellotge (o retrospectiu). En el primer cas es realitza d'aquesta manera: *un quart de nou*, *un cort de nou* 15, 40, 44, que deia la gent més gran, que, a través de [k^wɔrt] 48, s'ha monoftongat en *cort*; *un quart de nau* 110, amb obertura de [ɔw] > [aw] per diferenciació de timbre. Variants d'aquesta formulació, que substitueixen la preposició *de* per *pa* (< *per a*), són *un quart pa* (*per*) *les nou* 150, 164, 172, 180, *el quart per les nou* 189 o *lo quart pa les nou* 118, de les quals tenim precedents al s. XVII, bé que formulats en cast. ("un cuarto para las 12") (ap. Royo, 1992). Freqüentment es matisa sobre el *quart*: *un quart* (o *cort*) *i mig* 44, *mig quart* 44; o amb expressions aproximatives: *vora dos quarts* 44, *passa de les tres* 44, *falta poc per les cinc* 44, car "abans no es comptava per minuts" 44.

Pertanyen al sistema de rellotge, el més antic (s. XIV), expressions com *les vuit* (*uit*, *uït*) *i quart* (*les tres i quart*

"ho hem agafat dels castellans" 44, *les dotze i quart* 168, *set i quart* 171, *una i quart* 163), *les vuit i un quart* 78, 85, *les güit i quart* 129; *es vuit* (*uit*, *uït*) *i quart* 89, 185, 188; l'aragonesitzant *les* (*las*) *ueit i quarto* 87, 94, i la cast. *las otxo i quarto* 100; el quart es pot expressar en minuts, d'acord amb el sistema internacional (GIEC, 2016: 1183): *les vuit i quinze* 129, *les vuit i vint* 86, *les nou i vint minuts* 117.

Així com aquest sistema sembla dependre del cast. (*las ocho y cuarto*) i, en el cas de l'alg., de l'it. (*le otto e un quarto*), les expressions del ross. sembla que són tribut del fr.: *vuit hores i un quart*, *vuit hores i el quart* 9, *vuit hores i en quart* 2, 7, *vuit hores i en cort* 11, *vuit hores i un cort* 10, *vuit hores i cort* 10.

La distribució geogràfica de les expressions horàries coincideix amb la de l'enunciat *Dos quarts de nou* (veg. mapa 1315), on es trobarà més àmplia informació bibliogràfica així com l'ús normatiu proposat per la GIEC.

